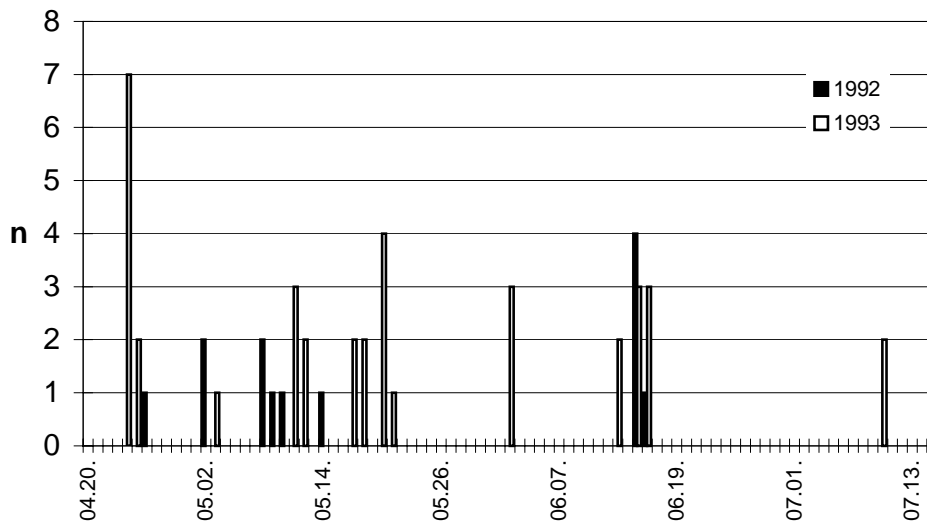

Szerkők (*Chlidonias sp.*) vonulásdinamikája a Fertőn

Zugdynamik von Wasserschwalben (*Chlidonias sp.*) am Neusiedler See

A Madártani Tájékoztató 1993. évi 2. számában Schmidt Egon felhívta az Egyesületi tagok figyelmét a fehérszárnyú szerkő Dunántúli mozgalmaira (Schmidt, 1993). E cikk felkeltette érdeklődésemet, hiszen az elmúlt években ha nem is nagy számban, de tavasszal rendszeresen megfigyeltem mindhárom szerkőfaj átvonuló példányait a Fertő délkeleti részén kialakított elárasztásokon. Az összegyűjtött adatok alapján rövid áttekintést szeretnék adni ezek vonulásdinamikájáról az 1992-93 évekből, illetve egykori és esetleges jövőbeni fészkelésük lehetőségeiről.

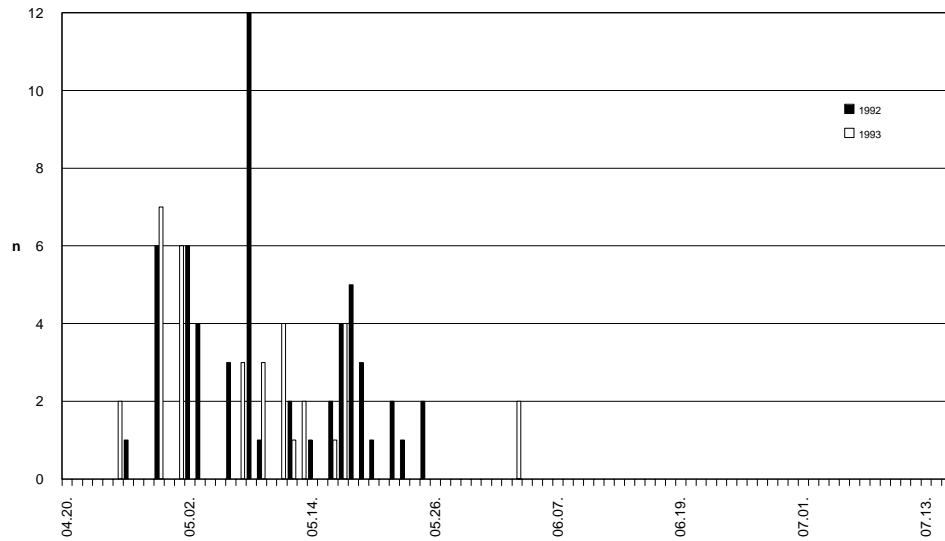
Fattúszerkő (*Chlidonias hybrida*): egyetlen utalás hajdani fertői költésére Schenktől (1917) származik, "régente fészkel itt"-írta, ő maga azonban csak egyetlen példányt figyelt meg 1907. május 3-án Mosonbámfalva (ma Apetlon) határában. A Fertő belső tavaiban és az öblökben egyaránt szinte teljesen hiányoznak azok a víz-övények, melyeken a fattúszerkők úszó fészkeiket építhetnék, ezeket a korábbi botanikai leírásokban sem találjuk (Dr. Csapodi István szóbeli közlése), a.70-es évek közepén végzett faunaidegen halfajok (busa, amur) betelepítése után pedig még hírmondó is alig maradt belőlük. Tavasszi vonulás alkalmával ez a faj mutatkozik a legkisebb számban (1.ábra), fészkelőhely hiányában költése aligha várható.

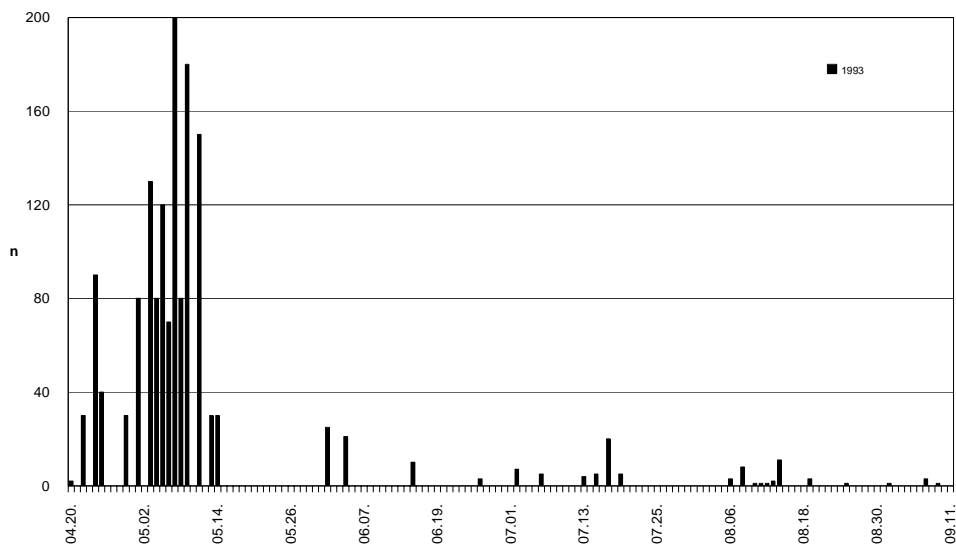
1. ábra A fattúszerkő vonulásdinamikája
Abb. 1. Zugdynamik der Weißbart-Seeschwalbe

Fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*): egyetlen hiteles költéséről Cerva F. 1892. évi megfigyelése alapján Zimmermann (1944) számol be összefoglaló művében. Azóta a Fertőn biztosan nem költ (Dvorak-Ranner-Berg, 1993). Vonuláson Schenk (1917) nagy számban találta a Fertőzugban (Seewinkel). A mekszikópusztai elárasztásokon májusban kisebb csapatok rendszeresen megfigyelhetők (2.ábra), elterjedési területét és fészkelőhellyel szemben támasztott igényét figyelembe véve fehérszárnyú szerkők költésével sem számolhatunk itt.

Kormos szerkő (*Chlidonias nigra*): Zimmermann (1944) korábbi megfigyelésekre hivatkozva rendszeresen, nagy számban fészkelő fajként említi a múlt századból. Chernel 1889-ben a legérdekesebb helyek egyikeként említi a mekszikópusztai "Cikes"-t, ahol a "schwarze Seeschwalbe (*Hydrochelidon nigra*) százával költött". A későbbiekkel szemben csak a Fertőzugból rendelkezünk adatokkal, ahol a költőállomány folyamatosan apadt, a fészkelések rendszertelenné váltak, 1965 után pedig a kormos szerkő is eltűnt mint költő faj (Dvorak-Ranner-Berg, 1993; Zimmermann, 1944). Mekszikópusztán az elárasztások első évében fészkelésre alkalmas helyet találtak, Kárpáti (1993) 6 költőpárt számlált itt 1990-ben a dankasirálytelep (*Larus ridibundus*) legszélén, közvetlenül a víz mellett. Tavasszal rendszeresen, nagyobb számban vonul át (3. ábra), később is megfigyelhetők kóborló egyedek, kisebb csapatok. Visszatelepedésével akkor számolhatunk, ha az élőhelyrekonstrukciós munka során sikerül megfelelő fészkelőhelyet biztosítani számára, pl. mesterséges szigetek kialakításával.

2. ábra A fehérszárnyú szerkő vonulásdinamikája
Abb. 2. Zugdynamik der Weißflügel-Seeschwalbe

3. ábra A kormos szerkő vonulásdinamikája
Abb. 3. Zugdynamik der Trauerseeschwalbe

IRODALOM - LITERATUR:

- Chernel I.** (1889): Madártani kutatások a Fertő délkeleti részein és a "Hanyáságban". Sopron, 1989.55:23.
- Dvorak, M.-Ranner, A.-Berg, H.-M.** (1993): Atlas der Brutvögel Österreichs. Wien, 1993.
- Kárpáti L.** (1993): Élőhely-rekonstrukció a Fertő-menti szikeseken. Mad.Táj. 1993.1:11-15.
- Schenk J.** (1917): Madártani töredékek a Fertőről. Aquila, 24: 30-66.
- Schmidt E.** (1993): Fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*) tavaszi vonulási adatai a Tiszától nyugatra. Mad.Táj. 1993.2:37-38.
- Zimmermann, R.** (1944): Beiträge zur Kenntnis der Vogelwelt Neusiedler- Seegebiets. Ann.Naturhist.Mus. Wien, 54.I: 229-232.

* A cikk a Madártani Tájékoztató 1995. évi 1. számában hibásan, a grafikonok nélkül jelent meg.

Zusammenfassung

Auf den im südöstlichen Teil des Neusiedler Sees entstandenen Überflutungsflächen sind im Frühjahr durchziehende Exemplare aller drei Wasserschwalbenarten (*Chlidonias sp.*) zu beobachten.

Auf Bruten der Weißbarteeschwalbe (*Chlidonias hybrida*) finden sich Hinweise in der Fachliteratur; jedoch sind sowohl auf den inneren Lacken des Sees als auch den Überflutungsflächen solche Wasserpflanzen selten, auf denen die Weißbarteeschwalben ihre Schwimmnester bauen können. Während des Frühjahrszuges tritt diese Art in sehr geringer Zahl auf. Brut ist nicht wahrscheinlich. (Abb.1)

Über Bruten der Weißflügelseeschwalbe (*Chlidonias leucopterus*) stammt die einzige glaubwürdige Angabe vom Ende des letzten Jahrhunderts, seither hat sie nicht am Neusiedler See gebrütet. Auf den Überflutungsflächen von Mekszikópuszta sind im Mai regelmäßig kleinere Gruppen zu beobachten, mit einer Brut können wir aber nicht rechnen. (Abb.2)

Die Trauerseeschwalbe (*Chlidonias nigra*) brütete im vergangenen Jahrhundert noch regelmäßig und in großer Zahl sowohl auf der österreichischen als auch der ungarischen Seite des Neusiedler Sees. Aus späterer Zeit verfügen wir nur noch über Daten aus dem Seewinkel, aber nach 1965 verschwand sie als Brutvogel auch hier. 1990 fanden im ersten Jahr der Überflutungen bei Mekszikópuszta 6 Paare einen geeigneten Brutplatz am Rande der Lachmöwenkolonie (*Larus ridibundus*). Im Frühjahr ziehen Trauerseeschwalben regelmäßig in größerer Zahl durch; umherstreifende Individuen sind auch später noch zu beobachten. Falls entsprechende Brutplätze zur Verfügung gestellt werden, können wir mit ihrer Wiederansiedlung rechnen. (Abb.3)

Pellinger Attila Fertő-Hanság Nemzeti Park , H-9435 Sarród Rév-Kócsagvár tel.: 99/370-919

